

טיפול וסיוע לנשים חסרות מעמד הסובלות מאלימות ושוהות בישראל

אלימות נגד נשים היא מן התופעות החברתיות הקשות והעיקשות שקיימות המאופיינת במקרי אלימות פיזיים ונפשיים שבמקרי קיצון עלולים להסתיים ברצח. לפי הערכות גלובליות של ארגון הבריאות העולמי, כמעט כל אישה שלישית (30%) שהייתה במערכת זוגית עם גבר חוותה סוג כלשהוא של אלימות פיזית ו/או מינית מצד בן זוגה, וכ-38% מן הנשים שנרצחו בעולם, נרצחו בידי בני זוגן. על פי דוח פורום העמותות המפעילות מקלטים (2016, בתוך חסון, 2017) 12% מהנשים השוהות במקלטים הן חסרות מעמד.

חוויות החיים של נשים חסרות מעמד הסובלות מאלימות מאופיינות באפליה מרובה - לצד הבידוד המאפיין מערכת יחסים אלימה, ישנו בידוד שנובע מאי-היכרות עם הסביבה, השפה והרשויות במדינה. נקודת המפגש של צירי השתייכות שונים לקבוצות מיעוט יוצרת מערכת מורכבת של דיכוי והפליה, שסכומה גדול מסכום חלקיה. נשים חסרות מעמד הסובלות מאלימות לא זכאיות לסיוע הולם מהמדינה. הן מופנות למקלט רק אם הן בסיכון גבוה להיפגע על ידי בן זוגן. משך שהותן ארוך מהממוצע ועל אף שהפוגעים בהן הם בדר"כ אזרחים ישראלים, הן אינן זכאיות לסיוע ממסדי הפתוח בפני אזרחיות לדוג': סיוע בשכ"ד, מענק יציאה מהמקלט, הבטחת הכנסה, מזונות, קצבת ילדים וביטוח בריאות. בעת שהייה במקלט העמותה המפעילה את המקלט ממנת להן ביטוח בריאות, אך כשהן יוצאות מהמקלט בן אינן זכאיות יותר לביטוח להן או לילדיהן.

ישנם מספר צעדים הכרחיים שיש לקדם על מנת להבטיח סיוע בסיסי והולם לנשים אלה:

מניעה

1. הכשרות חובה לכלל השוטרים, שופטים/ות, דיינים/ות, קאדים/יות, עובדות סוציאליות לסדרי דין, אופטרופסים לדין, בנושאי אלימות במשפחה, בפרט זיהוי דינמיקה של אלימות במשפחה והשלכות אלימות במשפחה על ילדים וזיהוי מצב של העדר מעמד אזרחי כמצוקה.

הגנה ותמיכה

2. הרחבת תקני המתרגמים בתחנות המשטרה והסדרת הכשרת חובה לתכנים בנושא טראומה עם דגשים על מאפיינים תרבותיים שונים וסודיות.
3. הגדרת הנחיות מחייבות להגנה משטרתית לנשים הסובלות מאלימות ללא קשר למעמדן האזרחי, בעת הגשת תלונה על אלימות, ללא עיכוב לחקירה, מעצר או גירוש.
4. מתן מעמד תושבות ארעית לנפגעות אלימות במשפחה שיוצאות מקשר אלים ומעמדן תלוי בבן זוגן, ללא הבדל דת, גזע ולאום, גם בעת המתנה לבדיקת בקשתן על ידי הוועדה ההומניטרית.
5. הרחבת הגדרות נוהל הטיפול בעבירות סחר בבני אדם, עבדות וכפייה לפי חוק העונשין, התשל"ז - 1977 כך שיכלול הגנה גם על נשים פלסטיניות.
6. מתן כלל המענים של שירותי הרווחה לנשים נפגעות אלימות ללא מעמד אזרחי. לדוגמא, ליווי ביציאה ממקלט, טיפול לילדים במרכזים הקהילתיים ועוד.
7. מימון ממשלתי לביטוח בריאות במשך שהייה במקלט ועד שנה מיציאתן מהמקלט.
8. מימון ממשלתי של ועדות להפסקת הריון והפסקות הריון לחסרות מעמד.
9. מימון ממשלתי לקורס לימוד עברית במקלטים.

העמדה לדין וניטור

10. פרסום נהלי הטיפול והתיאום של משרדי הממשלה בקורבנות אלימות במשפחה ומעקב שוטף ואיסוף נתונים קבוע ופילוחם לפי מגדר ולאום המחייבים את כל אגפי המשטרה והפרקליטות ופרסום דו"ח שנתי המאגד את המידע הנ"ל ופרסום נוהל תיאום בין המשטרה למשרד הרווחה במקרה של נשים בסיכון גבוה.
11. זכאות לסיוע משפטי לנשים נפגעות אלימות במשפחה, מטעם משרד המשפטים, ללא קשר למעמד אזרחי, זכאות כלכלית (בדומה לסנגוריה ציבורית שנותנת סיוע משפטי) וללא הבדל דת, גזע ולאום. מתן סיוע משפטי עבור בקשות להסדרת מעמד לנשים נפגעות אלימות.